

**ՌՈՒՄԻՆԱՀԱՅ ԹԵՄԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԱԹՈՌԻ
ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ 580-ԱՄՅԱԿԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ
ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆ ԲՈՒՆԱՐԵՍՏԻ ԵՎ ՍՈՒՉԱՎԱՅԻ
ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՄ**

Այս տարի լրացավ Մոլդավիայի Ալեքսանդր 2-ի Բունի [Բարի] իշխանի 1401 հուլիս 30 թվակիր պարզևած հրովարտական 580-ամյակը, որով երկրի մայրաքաղաք Սուչավայում հաստատվում էր առանձին եպիսկոպոսական Աթոռ Մոլդավիայի հայերի համար:

Նորահաստատ հայոց եպիսկոպոսական թեմի առաջնորդ է եղել Հովհաննես եպիսկոպոսը, որպես «Ամենայն Ընտած և Վախազ», այսինքն Արևմտյան Ուկրաինայի հայ եկեղեցիների թեմակալ, որի ղեկավարության ներքո են մտնում Մոլդավիայի բոլոր հայ եկեղեցիները:

1365 թվականին հաստատվում է Լվովի հայոց թեմը, որի իրավասության ներքո էին գտնվում Մոլդավիայի բոլոր հայ եկեղեցիները:

1401 թվականից սկսած ամեն տարի սովորություն է եղել Ս. Աստվածածնի տոնին հանդիսավորությամբ և ժողովրդական տոնակատարությամբ նշել այդ պատմական նշանավոր տարեթիվը, որպես ռումինահայ թեմի տարեգրության կարևորագույն իրադարձությունը: 1407 հոկտեմբեր 8 թվակիր նույն Ալեքսանդր իշխանի հրովարտակով շուրջ 8000 հայեր Լվովից գաղթելով, հաստատվում են Մոլդավիայի Սուչավա, Սիրեթ, 2երնորոց և այլ չորս քաղաքներում: Պատմական փաստ է, որ Լվովի հայ գաղթականությունը կազմվել է հագրատունյաց իշխանության մայրաքաղաք Անիի գրավումից (1064) հետո դեպի Լվով հայ գաղթականների արտագաղթով:

Այս տարի էլ, օգոստոսի 2-ին, նախագահությամբ թեմի առաջնորդ Տ. Տիրայր

արքեպ. Մարտիրոսյանի, Բուխարեստում, Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցում, այս առթիվ կատարվել է հոբելյանական հանդիսություն, խանդավառ մթնոլորտում:

Օրվա հանդիսավոր պատարագը մատուցել է Տ. Զարեհ ծ. վրդ. Պարոնյանը, որը սուրբ պատարագի ընթացքում ընթերցել է Ալեքսանդր Բարի իշխանի 1401 հուլիս 30 թվակիր պաշտոնական հետևյալ հրովարտակի հայերեն թարգմանությունը.

«Աստուծո գթությամբ, մենք Ալեքսանդր Վոլվոտ, իշխան Մոլտովայի երկրին եղբորս Բոկտանի հետ, մեր այս գրությամբ կծանցանք բոլոր բարեմիտ ազնվականներուն, որոնք պիտի տեսնեն այս գրությունը կամ լսեն անոր մասին, որ Հովհաննես Հայագգի Եպիսկոպոսը մեզի եկավ, մոլտովական մեր Աթոռին և ներկայացավ մեզ Պոլսո Տիեզերական Պատրիարք Ամտոնիեի վավերական նամակներով, վասն զի իրենց հայ Պատրիարքը չենք ճանչցած տակավին, որպեսզի մեր պարոն Վիթովտի աջակցությամբ բարձրանա այս առաջնորդության Աթոռը: Ան, նույնպես, երդվելով հավատեց մեր իշխանապետությունը ընդունիլ և հաստատել ամբողջ եկեղեցական կարգը:

Ուստի մենք հանձնեցինք հայագգի Հովհաննես եպիսկոպոսին հայկական եկեղեցիները և անոնց քահանաները: Մեր ամբողջ երկրին մեջ Հայոց վրա ի գորու պիտի ըլլա իր եպիսկոպոսական իրավասությամբ: Իր Աթոռը հաստատեցինք Սուչավայի մեր քերդաքաղաքին մեջ: Բոլոր հայերդ որ պիտի պատվեք զինքը՝ մեզ համար կատարած պիտի ըլլաք, մեր Մոլ-

Սուցախալայում, ուխտի օրը

Մի պահ ուխտագնացությունից և մատաղի օրհնությունից

տովայի երկրին մեջ. ով որ չի հնազանդի անոր, մենք պիտի պատժենք զայն՝ իր ձեռքով:

Այս է ուրեմն իմ հավատը, վերոգրյալ Ալեքսանդր Վոլպոտին և հավատը իմ եղբորս Բոկտանին և հավատը բոլոր Մոլտովացի մեծ և փոքր ազնվականներուն: Եվ գրյալ է ի Սուչավա, մեր խնամակալության տակ համին (8909) 1401 հուլիս 30 Պրատեի ձեռամբ»:

Այնուհետև Ս. Զարեհ ծայրագույն վարդապետը «յունկն ժողովրդեան» ընթերցել է նաև Ամենայն Հայոց Հայրապետի հետևյալ շնորհավորական հեռագիրը, օրվա հոբելյանական հանդիսության առթիվ.

«Սրտանց կողջունենք ռումեն բարի հողին վրա հայոց առաջնորդության հաստատման 580-ամյակը: Այս պատմական երջանիկ առիթով կօրհնենք սլայծառ հիշատակը Ալեքսանտրու Զել Պուն մեծահոգի Մոլտավիո իշխանին, որ իր հայրենաշեն փայլուն իրագործումներով հանդիսացավ ռումանական ազգի պատմության փառքերեն մեկը:

Սուրբ Էջմիածնեն կհղենք նաև մեր ողջույնը և օրհնությունը Ջերդ Սրբազնության, Թեմական Խորհուրդին, Ջեր եկեղեցական համայնքներուն և համայն ռումանահայ հավատացյալներուն, մաղթելով բոլորիդ Աստվածային օրհնություն և մրջտանորոգ շնորհներ, շարունակելու Հայ Առաքելական Եկեղեցվո առաքելությունը ռումանական օրհնյալ հողին վրա, միշտ հավատարիմ ռումեն պանծալի հայրենիքին և ռումեն ազնվասիրտ ժողովուրդին:

Թող Աստված միշտ անսասան և միշտ լուսամիտ պահպանե մեր Մայր Եկեղեցին: Ամեն»:

Ապա այս առթիվ Ս. Տիրայր արքեպիսկոպոսը հոգեշունչ բարոգ է խոսել՝ շեշտելով մասնավորաբար «այն բացառիկ կարեվորությունը զորս ունեցավ Մոլդովայի փառավոր եկեղեցիներու և վանքերու պահպանման համար Ալեքսանդր Բարի իշխանի 30 հուլիս 1401 թվակիր հրովարտակը»:

Դարերի ընթացքում Ռումին ասպնջական հողի վրա Մոլդավիայի հայոց թեմը ունեցել է 19 առաջնորդներ, որոնցից հիշենք՝ Ղազար Բաբերդցին, Միսաս Զիլիֆդար, Հովսեփ Արդուրյան, Գրիգոր Զաքարյան, Մելքիսեդեկ Մուրադյան, Խորեն Նարպեյ, Հուսիկ Զաքարյան, եպիսկոպոսներ և արքեպիսկոպոսներ, որոնք թեմի եկեղեցական, մշակութային, կրթական ու շինարարական գործունեության համար կատարել են մեծ ու մնայուն աշխատանքներ:

Երախտագիտությամբ պետք է հիշել

Ս. Օգանեսյանի հայոց եկեղեցին Զամբայուն

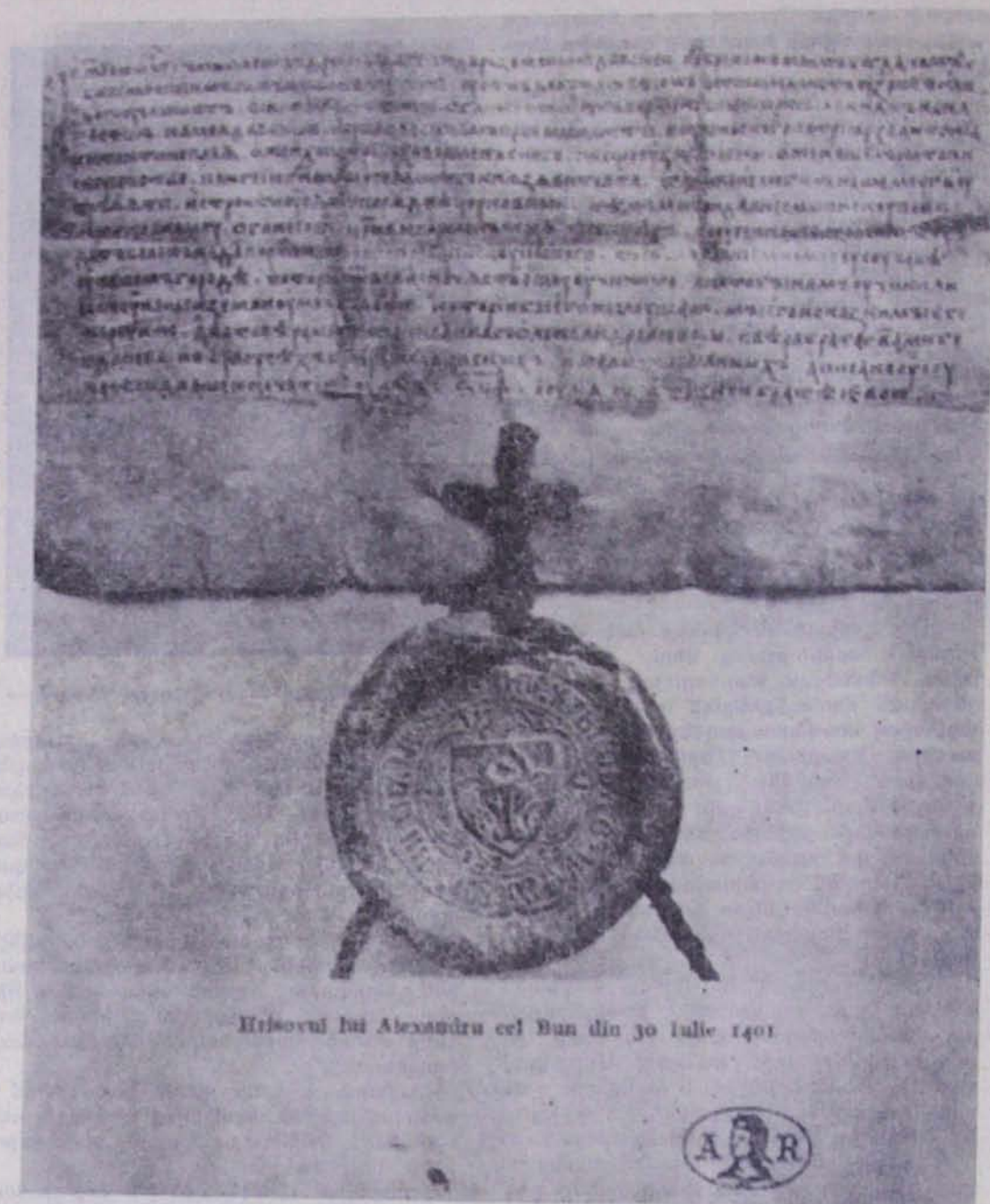
սրբազան առաջնորդների այդ շարքում նաև սիրելի անունն ու արդյունավետ գործը Ս. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, Որը 1943—1955 թվականներին փառավորապես ղեկավարեց Ռումինիայի հայոց եպիսկոպոսական թեմը, մինչև իր կաթողիկոս ընտրությունը, 1955 հոկտեմբեր ամսի 1-ը:

Ուրախ ենք արձանագրելու, որ ավելի քան 20 տարիներ այդ թեմը ձեռնհասորեն ղեկավարում է արդի առաջնորդ Ս. Տիրայր արքեպ. Մարտիրոսյանը, որպես հոգևոր «որդի հարազատ» Վեհափառ Հայրապետի:

Հավարտ ու պատարագի կատարվում է հոգեհանգստյան մասնավոր պաշտոն ռումանահայ հանգուցյալ բոլոր առաջնորդների հիշատակին:

Օգոստոսի 15—17 օրերին հոբելյանական հանդիսություններ են կատարվել նաև նույն առիթով Սուչավա քաղաքի Հանկատար վանքում, Սուրբ Աստվածածնի տոնին՝ նախագահությամբ Ս. Տիրայր արքեպ. Մարտիրոսյանի:

Վերջերս Սուչավայի հայ եկեղեցիների հոգևոր հովիվ է նշանակվել Մայր Աթոռի երիտասարդ միաբան և հոգևոր ճեմարանից շրջանավարտ Ս. Արամայիս արդ. Ծլուկյանը: Այս առթիվ առաջնորդ սրբա-

Խիսովսի իւր Ալեքսանդր քել Բան ըն 30 յուլի 1401

Մոլդավիայի իշխան Ալեքսանդր Չել Բուցի (Բարի) հրովարտակը 1401-ին

զանի թելադրությամբ կատարվել են Սուչավայի հայ եկեղեցիների վերանորոգություններ և ներքին ձևավորումներ: Քաղաքի բոլոր հայկական եկեղեցիներին տեղադրվել են հայերեն և ռումիներեն լեզուներով հուշատախտակներ:

Սուշավա քաղաքում հորեյանական հանդիսություններին նախագահելու համար այստեղ է ժամանում Ս. Տիրայր արքեպիսկոպոսը, որը օգոստոսի 15-ին, շաբաթ օրը, «Հրաշափառ»-ով մուտք է գործում Սուչավայի Ս. Խաչ եկեղեցի և նախագահում երեկոյան ժամերգությանն ու ապա Հսկումի արարողությանը:

Օգոստոսի 16-ին, կիրակի օրը, Ս. Աստվածածնի տոնին, առավոտյան, սրբազանը, ի գլուխ ուխտավորական մի մեծ խմբի, քարձրանում է Հաճկատար վանք՝ պատարագելու օրվա տոնի առիթով:

Սուրբ պատարագի երգեցողությունը կատարում են Սուչավա և Կոստանցա քաղաքների հայ եկեղեցիների միացյալ երգչախմբերը:

«Հայր մեր»-ից առաջ քարոզում է պատարագի սրբազանը, օրվա հանդիսության հոգևոր, եկեղեցական, պատմական նշանակության մասին, ընթերցում Ամենայն Հայոց Հայրապետի շնորհավորական հեռագիրը և Ալեքսանդր Չել Բունի իշխանի 1401 հուլիս 30 թվակիր հրովարտակը՝ Մողավիայում հայկական առաջին եպիսկոպոսական Աթոռ հաստատելու մասին:

Հավարտ ու պատարագի տեղի է ունենում «Օրհնված ականջ ապուր»-ի և մատաղի օրհնություն՝ ղեկավարությամբ Ս. Արամայիս արեղա Շլուկյանի:

Ռումինահայ թեմի առանձին եպիսկոպոսական Աթոռի հաստատման 580-ամյակի առթիվ սույն տեղեկությունները քաղվել են խմբագրություն ուղարկված Ս. Արամայիս արեղայի և Քր. Օտապաշյանի ուղարկած թղթակցություններից, որի համար հայտնում ենք մեր մասնավոր շնորհակալությունները:

